

เขมรมองไทย : มุมมองจากนวนิยายเรื่อง
“ซอเขมรไกลบ้าน”

HOW CAMBODIANS VIEW THAIS: A PERCEPTION FROM THE NOVEL “THE LOST CAMBODIAN VIOLIN”

ดร. ชานูชัย คงเกียรติธรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

ลูเซียน โกลด์มัน (Lucien Goldmann) นักสังคมวิทยาวรรณกรรมได้กล่าวไว้ในทฤษฎี “ความเหมือนเชิงโครงสร้าง” ว่า “งานวรรณกรรมหรืองานศิลปะใดๆ มิได้เป็นผลงานของปัจเจกบุคคล หากแต่เป็นผลผลิตของโลกทัศน์ส่วนรวมของกลุ่มคนในสังคมที่ผ่านการคัดกรองหรือปรุงแต่งเสียใหม่ซึ่งโครงสร้างของเนื้อหาเกี่ยวกับโครงสร้างของโลกทัศน์ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันเสมอ” นั่นหมายถึงโครงสร้างของโลกทัศน์ของผู้เขียนเรื่อง (รวมถึงโลกทัศน์ของชนในสังคมนั้น) ย่อมจะปรากฏอยู่ส่วนของโครงสร้างของเนื้อหาคือในเรื่องราว (story) ที่เล่าผ่านเสียงเล่า (narrative voice) และบทสนทนา (dialogue) ที่เล่าผ่านตัวละครเสมอ

ประวัติของผู้สร้างงาน

คงค์ บุนเณิน เป็นชาวจังหวัดพระตะบอง ถือได้ว่าเป็นนักเขียนที่มีชื่อเสียงมากที่สุดคนหนึ่งในสังคมนิยม เขามีผลงานทั้งที่เป็นบทเพลง บทภาพยนตร์ นวนิยาย (ประโลมโลก) และกวีนิพนธ์

ในปี พ.ศ. 2536 คงค์ บุนเณิน ได้รับรางวัลซีไรท์

ปี พ.ศ. 2543 เขาได้เขียนนวนิยายเรื่อง “ซอเขมรไกลบ้าน” ขึ้น ขณะพำนักอยู่ในประเทศไทย

คงค์ บุนเณินขอลี้ภัยทางการเมืองเข้ามาพำนักอยู่ในประเทศไทยเป็นการชั่วคราว ขณะที่เดินทางมารับรางวัลซีไรท์ ณ กรุงเทพมหานคร สาเหตุเนื่องมาจากครอบครัวของเขาถูกคุกคามอย่างหนักจากข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ท่านหนึ่งซึ่งไม่พอใจที่เขาเขียนนวนิยายเรื่อง “วาสนานางมารีนา” ขึ้น เพื่อเรียกร้องความยุติธรรมให้แก่นางมารีนาผู้เป็นน้องสาวของภรรยาที่ถูกภรรยาหลวงของข้าราชการท่านนั้นสาบด้วยน้ำกรดเพราะความหึงหวง จนเธอต้องเสียชีวิตอยู่เสมือนตายทั้งเป็น ปัจจุบันคงค์ บุนเณินและครอบครัวได้พำนักอยู่ที่ประเทศนอร์เวย์เป็นการถาวรแล้ว

แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์วรรณกรรม

“ขณะที่ข้าพเจ้าได้อาศัยอยู่บนแผ่นดินไทยในฐานะผู้ลี้ภัย ข้าพเจ้าได้พบกับขบวนการเขมรเป็นจำนวนมากซึ่งไม่กล้าพูดภาษาเขมร และในจำนวนคนขอทานเหล่านั้น มีบางคนรู้จักสีซอ หรือเป่าขลุ่ยบทเพลงโบราณของเขมรได้อย่างแสนไพเราะ จนทำให้ข้าพเจ้านึกไปว่าคนเหล่านี้เป็นศิลปินอย่างแท้จริงซึ่งประทับอยู่ในความทรงจำของข้าพเจ้า”

แก่นเรื่อง

“แม้ว่าจะยากจนลำบากอย่างไร สู้ยูนนานดูภูมิของเราดีกว่า”

โครงเรื่อง

ขอชมรมอยู่ไกลพรหมแดนบอกเล่าเรื่องราวของ “จอน” วณิพกผู้พิการดวงตาทั้งสองข้างชาวเขมรที่เข้ามาลี้ภัยขอทานในเมืองไทยโดยมีภรรยาลูกสาวคนเล็กติดตามมาด้วย เขาหวังจะเก็บเงินสักก้อน เพื่อนำไปไถ่ตัวสอยลูกสาวคนโตที่ถูกอดีตภรรยานำไปขายไว้ที่ร้านคาราโอเกะออกมา โดยหารู้ไม่ว่าเขากำลังถูกผู้คุมชาวไทยหลอกใช้ ขณะที่สอยนั้นได้เข้ามากรุงเทพฯ เพื่อตามหาพ่อและน้องชายเช่นกัน แต่ท้ายที่สุดก็ถูกหลอกไปเป็นโสเภณี คนทั้งสามได้พบกันเพราะเสียงร้องของจอนเป็นเหตุ สอยตะโกนเรียกพ่อและน้องชายจากอีกฟากหนึ่งของถนน เมื่อจอนได้ยินจึงรีบข้ามถนนมาตามเสียงนั้นจนทำให้ถูกรถชนได้รับบาดเจ็บสาหัส สอยและนุตสามีของเธอก็ได้พาพ่อและน้องชายกลับคืนสู่มาตุภูมิ ไม่นานนักจอนก็เสียชีวิต

ตัวละครสำคัญในเรื่อง

จอน	วณิพกผู้พิการทั้งสองข้าง
ภรรยา	บุตรชายคนเล็กของจอนกับนางสอน
สอย	บุตรสาวคนโตของจอนกับสอน
นายเลื้อ	สามีใหม่ของนางสอน
นวด	นายหน้าชาวเขมรที่พาคนเขมรมาส่งเมืองไทย ค่อมมาได้มาเป็นสามีของสอย

1. ทศนคติที่ผู้เขียนมีต่อประเทศไทย

▪ ประเทศไทยเจริญกว่ากัมพูชา

“ที่รักน้อง ไม่อยากให้น้องจากไปสักวินาทีเดียว ไว้พุงนี้ที่จะพาน้องออกไปตามหาพ่อของน้องแล้ว เพราะที่รู้จักสถานที่สำคัญที่คนขอทานเขมรมักจะถูกนายหน้าพาไปส่งให้ขอทาน ดังเช่น แกว สิลม ข้าวสาร พัดผงขี้ ส้าโรง คลองเคย อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ สวนจตุจักร สะพานใหม่ รังสิต และตลาดปากเกร็ดในจังหวัดนนทบุรี เป็นต้น แต่ถ้าแถวนีหาไม่เจอ ก็จะไปหาที่พิทยังจังหวัดชลบุรี ที่หาดใหญ่จังหวัดสงขลา หรือที่เชียงใหม่ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ นั่นอีก น้องไว้ใจที่แถะ รับรองว่าหาพบ”

▪ ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางกระจายยาเสพติด

“เราเป็นเจ้าของที่หน่วยปราบปรามยาเสพติดได้สืบทราบมานานแล้วว่า แถ่เป็นตัวละครใหญ่ที่นำเฮโรอีนจากประเทศไทยเข้ามาในประเทศเขมร โดยทำธุรกิจรถเก๊กซี่รับส่งผู้โดยสารบั้งหน้าและขนยาเสพติดประเภทนี้เข้ามาด้วย แต่ที่ผ่านมาเรายังไม่มีหลักฐานชัดเจนนัก จนเวลานี้สายของเราได้สืบทราบแล้วจับได้ของกลางเป็นเฮโรอีนหลายชนิด และนี่เอกสารทฤษฎีที่ชี้ชัดว่าเสียเป็นคณบงการในการนำยาเสพติดนี้เข้ามา รวมทั้งสำสารภาพของนายเลื้อด้วย คอนนี้เราขอเชิญตัวคุณไปโรงพัก”

2. ทศนคติที่มีต่อรัฐบาลไทย

ในเวลา 20.00 น. นายกรัฐมนตรีไทยได้ประกาศอย่างเป็นทางการทางโทรทัศน์ตัดลิ้นใจตัดความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศเขมรอย่างเป็นทางการ โดยมาจากกลุ่มผู้ชุมนุมประท้วงชาวเขมรจำนวนมากได้ก่อเหตุเผาสถานทูตไทยในกรุงเทพมหานคร และบริษัทห้างร้านของคนไทยเป็นจำนวนมาก เพราะเหตุที่บันดาลโศกะที่ดารากาพยนตร์ไทยนางหนึ่งได้กล่าวอย่างหยาบซ้ำว่า “ถ้าอยากให้อะไรแสดงที่ประเทศเขมรจะต้องคืนปราสาทนครวัดที่เขมรขโมยไปจากไทยนั้นมาให้ไทยเสียก่อน” นอกจากจะตัดความสัมพันธ์ทางการทูตโดยทันทีแล้ว นายกรัฐมนตรีของไทยยังได้ประกาศเพิ่มเติมให้เจ้าหน้าที่ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบตรวจตราดูแลชาวเขมรทั้งหมดซึ่งกำลังทำมาหากินอยู่บนผืนแผ่นดินไทย ทั้งที่ถูกกฎหมายก็ดี ไม่ถูกกฎหมายก็ดีให้ออกจากประเทศไทยโดยทันที

3. ทศนคติที่มีต่อคนไทย

▪ ความสัมพันธ์ไทยเขมร : รักในรอยแค้น

“แต่พี่ได้ยินเขาพูดกันว่าไทยไม่ค่อยชอบเราเท่าใดหรือหนานา” ได้ยินประโยคนี้นี้ กอชตอบทันทีว่า “ไม่จริงหรือก พี่อย่าไปเชื่อเขา ความจริงเขมรกับไทยนับถือกันหวานชื่นนักหนานา แล้วคอนนี้พี่ตัดสินใจอย่างไรเล่า”

คนไทย ผู้ร้ายในสายตาคนเขมร

คือบางทีก็เจอนายหน้าไทยที่มีคุณธรรมบ้างได้แจกจ่าย ผลประโยชน์ไปตามกำลังความสามารถ แต่บางทีก็เจอนายหน้าร้าย กางคิดแต่ผลประโยชน์ส่วนตัว ทำทารุณกรรมทั้งทางร่างกายและ จิตใจจนเป็นบาดแผลกรรมกรรมหม่นไหม้พื้นประมาณ ไม่เพียงแต่ เท่านั้น มีดีอีก บางคนที่ถูกนายหน้าแนะนำให้มาขอทานเขาได้ถูก พวกเจ้าแก๊งค์ดูแลผู้ทูลดีที่ร้ายให้มีร่องรอยบาดแผล แผลเป็น ต่างๆ เพื่อให้ช่วงเวลาที่เขาไปขอทานจะได้มีคนสงสารให้ทานเยอะๆ

“ ถูก ตอนแรกก็บอกว่าให้มาปอกกระเทียมจริง แต่ตอนนี้ งานนั้นไม่มีแล้ว เราจึงให้พวกขายๆไปขอทานตามตลาด แทน อย่าลืมว่าขอทานได้เงินมากกว่าปอกหอมมันไปปอก หน แต่ถ้าพวกขายๆไม่ยอมทำแล้วอยากกลับบ้านแทน เป็นอะไรเล่า เราให้ไป รอพุงนี้เราเอาขายไปส่งที่ตลาด ทั้งหมด แล้วให้ขายหาทางขึ้นรถกลับบ้านด้วยตัวเองเออะ นะ เราไม่ไปส่งพวกขายๆไปหรอก เพราะกลัวตำรวจจับเรา หากรอเวลาที่เราร่วมพาไปส่ง ตัวเราจะรับประกันทุก อย่าง”

“ พี่อ้อย พ่อและฉันน่าจะสารมาก เงินทองซึ่งขอทานมาได้เขาไม่ยอม แบ่งให้เลย เขาเอาแต่บอกว่าวันนี้ รอวันนี้ พ่อก็ยังเฝ้าทนด้วยเหตุ ที่อยากได้เงินไปใช้เอาที่สอยออกมาจากร้านคาราโอเกะนั้น หากแต่ไม่กี่ วันผ่านมานี้พ่ออ่อนวอนขอเงินจากเจ้าแก๊งค์หน้าบ้านอีกเพื่อกลับ ประเทศเขมร หากแต่เจ้าแก๊งค์นั้นได้พูดว่าถ้าอยากได้เงินจากเขาให้พ่อ สือเพลงโบราณเขมรที่พ่อชำนาญให้เขานั่งก็ใส่แผ่นเสียงไว้จำนวน 50 เพลง เพราะเขาบอกว่าพ่อสือขอได้ไ้เพราะ แต่พ่อไม่ยอมเอาเพราะพ่อ คิดว่าคนนี่คิดไม่ดี อยากรับที่กเอาเสียงของแกไปทำอะไรแน่แล้ว เมื่อพ่อไม่ยอมสือขอให้เขานั่งก็ เขาก็ไม่ยอมให้เงินมากด้วยเหมือนกัน คือเขาให้เงินเพียงไม่กี่ร้อยบาท แล้วขับรถเอาฉันกับพ่อไปทิ้งไว้ที่ตลาด แห่งหนึ่ง แล้วไม่ยอมกลับมารับพวกเรากลับบ้านตลอดไป”

กริยาทำทางของนายแพทย์ไทยเหล่านั้นทำให้นางสอยนึกขอบคุณและตื่นตื้นเป็นอย่างไร เพราะเขาไม่ได้ถือว่พ่อของนางเป็นเพียงขอทานอะไรนั่นเลย หากแต่ด้วยบรรยากาศ มิตรภาพที่ดีของชาติทั้งสอง นางจึงตัดสินใจพาพ่อออกมาให้พ้นไปซะ อย่าให้เขารู้สึก ตะขิดตะขวงและเห็นหน้าตาเขมรอีกต่อไป

ภายหลังจากที่ได้ทราบถึงสถานการณ์ความไม่ปรกติทาง การเมืองระหว่างเขมรกับไทยเนื่องจากผู้ชุมนุมจำนวนไม่ มากนักกลุ่มหนึ่งได้ก่อขึ้น ก่อปรกับนางสอยง่วนอยู่กับการ หาวารถนั้น เขาก็พร้อมช่วยพาพ่อของนางไปส่งที่พรมแดน เขมร – ไทย โดยไม่รังเกียจเจ็ดจันท์อะไรเลย เพราะเขาก็มี บ้านอยู่ที่รัฐประเทศซึ่งจะต้องกลับไปในเวลานี้ด้วย เหมือนกัน อีกอย่างหนึ่งเขาเห็นว่าคนที่ก่อเหตุนี้คนที่ พนมเปญ ส่วนคนที่อยู่ที่นี้ไม่รู้จะไรด้วย ไม่ใช่จะเหมา รวมว่าเขมรเลยไปเสียทั้งหมดนั้นเมื่อไหร่ และไทยก็ไม่ไ้ แต่จะดีทั้งหมดนั้นเหมือนกัน

นางสอยยิ้มแห้งๆ จ้องมองใบหน้าของบุรุษนั้นด้วยสายตาที่มี นัยซ่อนอยู่ แล้วกล่าวซ้ำว่า

“ หนูไม่กลับไปอีกหรอก เพราะหนูได้พบกับสามีของหนู แล้ว! ขอให้อะไรที่หนูได้พบกับหนูนคนเดียวนั้นกลายเป็น ความฝันตลอดไปเออะคะ แต่ถ้าหากความบังเอิญแบบนี้ เกิดมีในชาติใหม่ชาติไหนชาติหนึ่งอีกครั้ง หนูเต็มใจจะรับ หนูไว้เป็นนิจ เพราะคุณคือคนไทยคนหนึ่งที่ทำให้หนู ซาบซึ่งในจิตใจที่มีคุณธรรมและประทับใจไว้ในใจของหนู ตลอดจนชั่วชีวิต! ”

บทสรุป

- ถ้าเราเชื่อมั่นในพลาญาภาพแห่งวรรณกรรมที่รุนแรงยิ่งกว่างานเขียนใดๆ บนโลกนี้ ทักษะคิดที่นักเขียนชาวเขมรทำนั้นนำเสนอจึงเป็นสิ่งที่น่าสะพรึงกลัวอย่างยิ่ง เพราะวรรณกรรมของนักเขียนคนดังกล่าวเป็นที่ยอมรับและแพร่หลายในหมู่นักอ่านชาวเขมรเป็นอย่างมาก เข้าถึงคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ ต่างจากงานประเภทประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่จำกัดกลุ่มผู้อ่าน นอกจากนี้งานวรรณกรรมยังทำให้ผู้อ่านเชื่อได้มากกว่าเพราะ ผู้เขียนได้สร้าง “อสังคยาให้กลายเป็นสังคยา” (Unreal is reality) ขึ้นมาด้วยการตกแต่งภาพให้เต็มไปด้วยข้อสังเกตรทางวรรณศิลป์ จึงทำให้สามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่านให้คล้อยตามได้ (อย่างน้อยที่สุดแม้ว่าคนอ่านจะไม่เชื่อว่าลอมมีตัวคนอยู่จริง แต่คนอ่านเชื่อว่าประเทศไทยนั้นมีคนไม่มากกว่าคนคืออยู่จริง)

ถ้าเราเชื่อในทฤษฎีที่ว่าผู้เขียนเป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม และสิ่งที่คุณเขียนนำเสนอจะถูกครอบงำด้วยอิทธิพลของสังคมแล้ว เราก็ควรเชื่อว่าทัศนคติที่คงที่ บนเงื่อนไขนำเสนอเป็นทัศนคติที่คนเขมร (จำนวนไม่น้อย) มีต่อคนไทยด้วยเช่นกัน สำหรับนักวิชาการไทยที่เสาวิพากษ์วิจารณ์การเรียนการสอนประวัติศาสตร์แบบไทยว่าเป็นประเภท “ล้างล้าง คลั่งชาติ” แล้วพยายามปรับแก้สำนึกของคนไทยให้มองประเทศเพื่อนบ้านในฐานะมิตร ไม่ใช่ศัตรู โดยไม่พิจารณาตัวเลขเขมรนั้นเขาไปถูกฝังสำนึกความเป็นชาติอย่างไร เขาได้สร้าง “ใคร” ขึ้นมาเป็นศัตรูของชาติเพื่อรับใช้อุดมการณ์ดังกล่าว การมองวรรณกรรมของประเทศเพื่อนบ้านให้เข้าใจล่องแท้ ลงจะทำให้ผู้ใหญ่ในแผ่นดินนี้ได้แนวทางสำหรับแก้ไขปัญหาคอมมิวนิสต์ไทย - เขมรให้ดีขึ้น

